

שו"ת רבי בצלאל אשכנזי סימן כא

שאלה גט שבא מאסכנדריה למצרים ע"י שליח הולכה והובא לפני בית דין אחד שבמצרים ודקדקו בו כראוי ומצאו פטורין ביו"ד אחת גם בנפשכי ביד אחת. גם היה כתוב בו שמונה מלא בוי"ו גם היה כתוב בכך בשבת שמונה ימים לירח וכו' ואמרו שהיה ראוי לכתוב בשמנה ימים וכו' דהכין כתיב בכל הנוסחאות של הפוסקים ז"ל ומחמת כל הני דיוקי אמרו לשליח שיביא גט אחר כי קרוב הוא ונוח לשוב מצריים והגט הזה לא יקרעוהו עד שיביא הגט האחר וכתבו לבית דין של אסכנדריה אשר נכתב בפניהם שלא יסמכו על הסופר כי הניח אותיות פורחות ויש בהם דברים הנוגעים לפסול ואפשר שכמו שטעה בזה יטעה בדבר אחר יותר חמור ואם אינו בקי לא יהא לו עסק בזה כי רבו הדקדוקין ובנקל יטעו בהם והוא פסולי ממזרו' וכן כתב הרא"ש ז"ל דיש ליזהר מאד שלא ישתדל בענין גטין אם לא שיהיה בקי וקמו בית דין אחר והכשירו הגט ואמרו שאין ראוי להמתין עד שיביאו גט אחר שלא להוציא לעז על גיטין הראשונים שנתנו באופן זה וישבו ונתנו גט זה ולא רצו להמתין עד שיביאו גט אחר מאסכנדריה. יורנו המורה הדין עם מי ושכרו כפול מן השמים.

תשובה ראיתי על נדון זה קונטריסין מבעלי תריסין מחבלין ומרירין זה לזה בהלכה ואני זה ימים אשר נהייתי ונחליתי ועדיין אני חלוש ולא יכולתי להשיב על כל קו"ץ וקו"ץ אך עדות יסוד המקל ומכשיר לכתחילה נגד רבן גלת החל הזה אשר כנענים עד צרפת וספרד הרא"ש ז"ל אשר רוב הגולה קבלוהו לרב עליהם ועתה קמו קצת מורים ואמרו בלבם נינם יחד לדחות סברתו בגילא דחיתתא ובאמת כמעט קט הסכמתי להיות כמחריש דתרוייהו הפוסל ומעכב והמכשיר לכתחילה חביבין לי ביותר עד לאחת ה' יאריך ימיהם וירבה גבולם בתלמידים ואזני שומעו' בתוככי ירושלים. ושוב מרוב אהבתי האמת הסכמתי לפנות פני אליה ועורף אל ידי נפשי כי האמת אהוב יותר מן הכל לכן הידידות תעמוד במקומה הראוי לה ומשפטי ה' אמת צדקו יחדיו. ומה גם להיות דבר שבערוה ויש לחוש פן תפשה המספחת ואהבת הנצוח תנצח להקל בדבר חמור מזה נגד אבות העולם על כן החלש יאמר גבור אני לגלות יסוד דברי המכשיר ועביד עובדא ותראה שברו כשבר נבל יוצרים. והנה יסוד דברי המכשיר אשר בנה עליו טירת חרס ועביד עובד' נגד רבן של הגולה הוא משום דס"ל דרש"י ז"ל פוסל כשיש שני יודיין בפיטורין והא ודאי ליתא כלל. דגרסינן בפרק התקבל ת"ר שלחוהו שבקוה וכו' הרי אלו יכתבו ויתנו פטורה פרנסוה וכו' לא אמר כלום תני אמר רבי נתן אמר פטורה דבריו קיימין פטורה לא אמר כלום אמר רבא רבי נתן דבבלאה היא דייק בין פטורה לפטורה תנא דידן דבר ארץ ישראל הוא לא דייק עד כאן. ופירש הראב"ד ז"ל בחידושי/בחידושי/וז"ל הא דאמר רבי נתן דבבלא' הוא דייק בין פטורה לפטורה כלומר פטורה משמע לשון צווי/צווי/פטורה משמע לשון לשעבר ופיטורה מיהא משמע ליה מלשון כריתות דמתרגמינן גט פטורין מפני שהם רגילין בלשון ארמי אבל תנא דידן דבר א"י הוא ואינן רגילין בארמית לא משמע ליה לשון פטורין אלא ענין פטור וחובה ושמה פטורה משבועה קאמר ואין מעלין בדעתן תרגום של כריתות ע"כ. וכן פירש הריטב"א ז"ל בחידושי דפיטורה בחיר"ק תחת הפ"א לשון צווי הוא פטורה בפתח תחת הפ"א וטי"ת רפ"י/רפה/ משמע לשעבר ולפיכך לא אמר כלום ע"כ. ורש"י ז"ל כתב וז"ל רבי נתן אומר פטורה דבריו קיימין לשון גט פטורין כ"ש ולי נראה הפך פטורה שע"כ בלשון צוואה הוא דגוש כמו שלחוהו וכמו דברו שברו הוא לשון גט פטורין שהוא דגוש פיטורה שבלשון צוואה הוא רפה כמו אמרו שלחוהו מכם אחד שמעו מלכי' אף פטורה הוא לשון פטור וחובה דאי לשון פטורין הוא היה לו להדגיש ולומר פטרוהו. רבי נתן דבבלאה הוא שבא מבבל וכו'. דייק בין פיטורה לפטורה שמספרין פעמים בלשון ארמי ופעמים בלשון עברי הילכך כי אמר פטורה לשון גט פטורין הוא שמגרש וספר בלשון ארמי וכי אמר פיטורה ספר בלשון עברי ואמר לשון פטור וחובה. תנא דידן דבר ארעא דישאל הוא וכל ספורו לשון עברי לא דייק בין פטורה ובין פיטורה לאו לגט פטורין איכוון דפטורין לשון ארמי הוא תרגום של שילוח. כן כתוב בפירושי רש"י ז"ל כתיבת יד. פי' לפי דע דלא פליגי רש"י ז"ל ורבותיו בחילוף גרסאות דרבותיו גרסי פיטורה דבריו קיימין ביו"ד פטורה לא אמר כלום בלא יו"ד ורש"י ז"ל גריס איפכא דאין במשמעות לשון רש"י ז"ל כן אלא בתרוייהו בבי גרסי' פטורה בלא יו"ד ופליגי רש"י ז"ל ורבותיו בלשון הקריאה דרבותיו קורין ברישא פטורה בחיר"ק ובסיפא פטורה בפת"ח ורש"י ז"ל קורא איפכא ברישא פטורה בפת"ח ובסיפא פטורה בחיר"ק ואין ביניהם חילוף גרסאות כלל וכן כתב הר"ן ז"ל להדיא בפירושי על ההלכות. גם לא פליגי רש"י ז"ל ורבותיו בלשון גט פטורין דכתיב גט אי כתיב ביו"ד אחת או בשני יודין וזהו פשוט לעמת כל מבין עם תלמוד/תלמיד/ דיש לנו להטיל שלום בפמליא של מעלה ולא לחדש פלוגתא במה שלא נזכר בדבריהם כלל אלא ודאי לכ"ע הא דתרגום אונקלוס ספר כריתות גט פטורין הוא נקוד בחיר"ק ודגוש הפ"א והטי"ת שכן הוא בלשון ארמי ומיהו כשהוא מצוה ואומר פטורה פליגי בה רש"י ז"ל ורבותיו ז"ל ורבותיו סברי דבשביל הנקודה דאמר פטורה בחיר"ק מדמינן ואמרינן דלגט פטורין איכוון דגט פטורין נמי הויא בחיר"ק ורש"י ז"ל סובר דהנקודה לא מעלה ולא מורדת ואינו גורם לדמויי לשון זה המצוה בעל פה בחיר"ק לגט פטורין אלא הדגשות הוא הגורם לדמויי והילכך כשהוא מצוה ואומר פטורה בפת"ח שע"כ בלשון צוואה דגוש הפ"א והט"ת כמו שלחוהו וכמו דברו וכו' הוא לשון גט פטורין שהוא נמי דגוש ואינו לשון פטור וחובה שהוא רפה וכשהוא מצוה ואומר פטורה בחיר"ק

שהטי"ת רפויה כמו אמרו שלחו אינו מורה על לשון גט פטורין שהוא דגוש אלא לשון פטור וחובה ולפיכך לא אמר כלום. נמצא דלכולהו פירושי גט פטורין הוא בחיר"ק ודגוש שכן הוא בלשון ארמי והוא תרגום של שילוח. וכתב הר"ן ז"ל בפירושו על ההלכות דהרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל לא כתבו הא דרבי נתן ולא ידעתי למה דהא אנן להא מילתא בבבלי אנן ע"כ. גם הרא"ש ז"ל השמיט הא דרבי נתן בפרק התקבל גם הר"י בנו בעל הטורים ז"ל ורבנו ירוחם ז"ל וכתב מהר"י קארו ז"ל דאנן השתא לא משתעינן בלשון ארמי והרי אנו לענין זה כבני ארץ ישראל מיהו הראב"ד ז"ל כתב בחידושו לגיטין דאנן השתא כר' נתן עבדינן ודהא כולי גמרא וכולי תנויין בלשון ארמית איירינן ליה בלישנא דבבלי ע"כ. והרי"ף ז"ל והר"מ במז"ל והרא"ש ז"ל ס"ל דאיברא דתנויין בלשון ארמית איירינן מיהו שיחה דעלמא שלנו לא איירינן בלשון ארמית וזה המצוה אינו מצוה אלא בשיחה דעלמא. ומ"מ אף על גב דהרא"ש ז"ל השמיט הא דרבי נתן למד ממנו להוסיף יו"ד בגט פטורין דלא דחינן הא דרבי נתן אלא משום דאנן בהא מילתא בתר בני ארץ ישראל גירנא ומיהו שפיר ילפינן מדרבי נתן למאי דכתיב בנוסח הגט גט פטורין דהא קמן כהא דר' נתן דאע"ג דבבלאה הוא חולק בלשון המצוה בעל פה בין פטרוה לפטרוה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה אלמא דלכולהו פירושי בעינן שיברר בלשונו כי היכי דלא לישתמע לישנא דפטור וחובה למר בנקודת חיר"ק ולמר בדגשות מעתה אף אנו נאמר בגט אף על גב דנכתב בלשון ארמי בעינן שיברר לשון הגט דלא לישתמע אלא חד ענינא. וראיתי בנוסח הגט שכתב הרמ"ה ז"ל דלא כתיב ביה אלא ספר תרוכין ואגרת שבוקין וגט גירושין וכו' משמע דלא רצה לכתוב לשון פטור כלל משום דאנן כותיה דתנא דידן דבארץ ישראל פסקינן בהא מילתא וכדכתי' והילכך אין להזכיר לשון פטור בגיטא כלל דאע"ג דכל הגט נכתב בלשון ארמי מ"מ חיישינן דילמא אנן דלא בקיאינן בלשון ארמי נקרוהו פטורין מלשון פטור וחובה ויש לחוש שלא יבא לטעות שום קורא בלשון הגט וכדבעינן למכתב בס"ד. ומדברי הר"מ במז"ל נראה לכאורה דכתבינן גט פטורין ולא איכפת לן אי כתיב ביו"ד בין פ"א לטי"ת אי לא ואפשר דהיינו טעמא דמשום דכל תיבה דכתיבא באורייתא או בספרי הנביאים לא חיישינן לדייק בה כולי האי דהרי הוא שגור בפי הכל והילכך גט פטורין דהיינו תרגום אונקלוס כמאן דכתיב' באורייתא דמי שהוא שגור בפי הכל שהרי חייבינן לקרות שנים מקרא ואחד תרגום ואמטו להכי לא דייק ביה הרב ז"ל לכתוב ביה יו"ד ולא להאריך הוי"ו דלא יבאו לטעות בו כלל דמרגלא בפומיה דכולא ואפילו לא יכתוב יו"ד ולא יאריך הוי"ו אין במשמעו אלא ענין אחד ולא שני עניינין דכל אחד לא יקרא אלא גט פטורין כמו שתרגם אונקלוס על גט כריתות אבל תרוכין ושבוקין ושאר הדברים שהם דברי עצמו אשר לא כתוב בספר צריך לדקדק שלא יהא משמען שני עניינין עד שנמצא הקורא אומר שמא לכך נתכוון שאין משמען לשון גירושין או שמא לענין זה נתכוון שמשמעו לשון גירושין וכמו שכתב הרב ז"ל בפ"ד מה' גרושין. והרא"ש ז"ל הטיל פשרה לכתוב לשון המתרגם ודלא כהרמ"ה ז"ל והצריך יו"ד בפטורין לבאר הקריאה ואף על גב דכתיב כתרגום אונקלוס ולא שני ליה בין אי כתיבא בתרגום בין אי לא כתיבא דלעולם בעינן שיברר לשון הגט דלא לישתמע אלא חד ענינא ואי כתיב גט פטורין ביו"ד ליכא למטעי כלל דכל העולם יקראו פטורין בחיר"ק ודגו"ש והיינו מלשון שלוח וכמו שתרגום אונקלוס תרגום של גט ואי לא כתב יו"ד יתירא הרי משמע שתי עניינות דיש מי שיקרא פטורין בסג"ל או בפת"ח והרי הטי"ת רפויה והוא מלשון פטור וחובה תדע שהרי הזהירו רבותינו ז"ל בפ' המגרש וכתבוהו כל הפוסקים ז"ל שיכתבו תהוייין תצבייין כל אחד בשלשה יודיין בסוף וטעמא דמילתא שאם יכתוב תיבת תהוייין בשני יודיין שמא יקרא הקורא בפת"ח ור"ל שתהיינה נשים דעלמא אבל בג' יודיין/יודיין/ אי אפשר לקרות כי אם דתהוייין בחיר"ק בסוף ורוצה לומר שתהיי את וכן כתיבת תצבייין אם יכתוב בג' יודיין בהכרח יקרא הקורא בחיר"ק בסוף ורוצה לומר שתרצי את אבל אם יכתוב בשני יודיין שמא יקרא הקורא בפת"ח ור"ל שתתצנה נשים דעלמא ואם כן לא התיר אותה לינשא למי שתתצנה היא אלא למי שתתצנה אותן הנשים ולא ידענו מי הן והגט פסול לדעת הרמב"ם ז"ל הא קמן דתיבת תצבייין אפי' כשהיא כתובה בשני יודיין רוב בני אדם קורין בחיר"ק ואפ"ה חיישינן למיעוטא דמיעוטא דילמא חד יקרא בפתח ופסיל ליה הרמב"ם ז"ל הילכך ה"ה והוא הטעם בתיבת פטורין צריך להוסיף יו"ד כי היכי דלא יקרא שום חד פטורין בסג"ל דמשתמע לשון פטור וחובה וכדאוכח לה הרא"ש ז"ל מההיא דרבי נתן דאפילו בלשון ארמי איכא למיחש לדילמא פטרוה מחוב או משבועה קאמר וכדפרישנא לעיל ולא דוקא דמפי' רבותיו של רש"י ז"ל קא מייתי ראיא אלא גם מפרש"י ז"ל וכדפרישנא לעיל ובתרווייהו גריס הרב ז"ל פטרוה בלא יו"ד וז"ל בתוספותיו בפטורין נראה לכתוב יו"ד בין פ"א לטי"ת מדאמ' בפרק התקבל פטרוה דבריו קיימין פטרוה לא אמר כלום דפטרוה מחוב משמע שאם היא חייבת תפרעו בשבילה ע"כ. ומה שכתוב בפסקיו פטרוה ביו"ד היא טעות סופר. וגם רבינו ירוחם ז"ל כתב בנתיב כ"ד חלק שני וז"ל וגם כתוב בתוספות כי ה"ה לוי"ו דפטורין וכו' וגם כתבו שאין צריך לכתוב יו"ד בין תי"ו לרי"ש וכו' אבל בפטורין מלא שלא יאמר פטורין שנראה כמו פטרוה מחוב כמו שכתבתי בשליחות הגט ע"כ. ובשליחות הגט בחלק שלישי נתיב כ"ד כתב וז"ל אבל אמר פרנסוה פטרוה עשו לה כדת וכו' לא אמר כלום. והשמיט הא דרבי נתן ולא חילק בין פטרוה לפטרוה אלמא דלא דוקא מפטרוה ביו"ד קא מייתי ראיא וכדפרישנא. הרי פירשנו דעת הרא"ש ז"ל והלכה כדברי המכריע. וראיתי בקונטרס החכם המכשיר נראה דמנה

להריא"ף ז"ל מכלל החולקים על הרא"ש ז"ל ולא איכפת ליה אי כתב פיטורין מלא או חסר משום דהשמיט הא דרבי נתן והא ודאי טעות' היא דהא קמן הרא"ש ז"ל בדוכתיה בפרק התקבל השמיט נמי הא דרבי נתן ונקט לשון הריא"ף ז"ל ועם כל זה הצריך לכתוב פיטורין ביו"ד בין פ"א לטי"ת והיינו כדפרישנא. מעתה דל מכלל המנויים להכשיר גדול הפוסקים הריא"ף ז"ל שאין מדבריו ראייה כלל. גם מהר"מ במז"ל גדול המחברי' אין להביא ראייה ואדרבה איכא למימר מדכתב בנוסח הגט ספר תרוכין וגט פטורין ואגרת שבוקין ושוב לא כתב דיאריך אלא וי"ו דתרוכין ושבוקין ולא הזכיר וי"ו דפטורין אלמא דס"ל דיש יו"ד בפיטורין ואין לתרץ אליבא דידיה דאטו כי רוכלא ליחשוב וליזיל כיון דקתני גט פיטורין באמצע וכמו שהאריך החכם המחמיר נראה ובאמת דבריו נכוחים למבין וחרד על דבר ה'. ומ"מ בדברי הרמב"ם ז"ל אינו מבואר אי צריך לכתוב יו"ד בפיטורין אי לא והרא"ש ז"ל כתב להדי' דצריך לכתוב יו"ד הילכך לא שבקינן מאי דמבואר מפני הספק וגדול' מזאת כתב הרב בעל תרומת הדשן ז"ל דכי אשכחנא בהדיא בפסקי הגאונים לאיסור ולא אשכחנא בפסקי גאון אחר בהדיא להתיר אלא דדייקינן מיניה בהוכחה דהכי סבר קשה לסתור בזה דברים המפורשים להדיא ע"כ. עוד ראיתי בקונט' החכם המכשיר נראה דכיון דגט פיטורין אינו מעיקר הגט אף אם יהיה בו משמע שתי עניינות ויהיה לשון חוב אין בכך כלום דהרי כתב ודן די יהוי ליכי מנאי ספר תרוכין ואגרת שבוקין שהוא על הגירושין שמגרשה והילכך לא איכפת לן אם גם פוטרה מהחובות שחייבת והעדים חתמו על שתיהן ואחד מן החכמים הביא ראייה לזה ממאי דקאמר כתב גט ואחר שגמר כתב שאלו בשלום פלוני וכו' וחתמו העדים מלמטה והרי גט זה יוצא מתחת ידו הרי זו ספק מגורשת שמא לא חתמו העדים אלא על שאלת שלום אבל אם כתב ושאלו וכו' שהרי ליוה דברים אלו על דברי הגט ועל שניהם חתמו הרי זו מגורשת אף כאן נאמר דכוונת הבעל היה לגרשה במאי דכתב תרוכין ושבוקין וגם להקל מעליה החובות במאי דכתב פטורין והעדים חתמו על שתיהן. ע"כ ראייתו שפתים ישק דברי פי חכם חן ע"כ דברי החכם המכשיר נר"ו. ומה מאד יפלא בעיני הפלא אשר שכל טוב יתן חן ויקלס ראייה כזאת הראויה לקלסה באמת אבל קטיר קא חזינא הכא ושפת אמת תכון לעד הגם כי רבים שתו עליו ויוצק זה לתוך פה אשר הוצק חן משפתותיו ויציק עפר למוצק לגנות תושבחות מצוקי ארץ כי מה ענין הא דשאלת שלום לנדון דידן דשניא ההיא דנכתב הגט כהילכתו בלי גמגום כלל אלא דליוה בהדי' שאלת שלום והילכך איכא למימר דעל שניהם חתמו אבל בנדון דידן לשון הגט עצמו מגומגם ומקולקל דכתיב ודן דיהוי ליכי מינאי ספר תרוכין וגט פטורין וכו' ואם הוא לשון פטור וחובה הרי הוא כותב דזה הגט אינו גט כריתות אלא גט פטורין לפטור אות' מחיוב ממון או מחיוב שבועה וכבר כתב הרמב"ם ז"ל בריש פ' גט פשוט דכל שטר' קרויין גט כדאמרי' בעלמא וגט חוב שאין בו אחריות וכו' ע"כ. וכיון דכן בכל כה"ג צריך לחוש ועלו דברי הרא"ש ז"ל כהוגן ואינם דחויין מסברות הכרס. ואם תשאל היאך נחוש לדילמא גט פטור חיוב קאמר והרי כתוב בהדיא בהדיא ספר תרוכין ואגרת שבוקין וכל לשון הגט מיירי בענין גירושי אשה. תשובתך הרי אמרו בגמ' בפ' המגרש לא לכתוב לימהך דמשמע לי מהך אלא למהך ופרש"י ז"ל ולא לכתוב לימהך ביו"ד דמשמע לי מהך לי תהיה מספר הזה ואילך אלא למהך בלא יו"ד והא ודאי קשי' טובא דהיאך איכא למטעי בהכי דהא קרינן בתרי' להתנסבא לכל גבר די תצביין ואפשר דמשום הך קושיא כתב הריטב"א ז"ל בחידושי דאית ספרים בגמ' שאין בהם אלא בבא אחת לבד והכי כתיב בהו ולא לכתוב לימהך דמשמע כי חוכא אלא למהך פי' דאי כתיב ליה ביו"ד דילמא מקרבא רגליה דה"א פורתא בהדי גגיה והוי למחך דמשמע לשון צחוק אבל כשהוא בלא יו"ד אפי' מערבא רגליה דה"א בהדי גגיה ומתקרי חיי"ת לא משמע כי חוכא דלא מכתבי האי עניינא אלא ביו"ד כן כתב הריטב"א ז"ל וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ד מה' גירושין ואין אנו צריכין להגיה לשונו ז"ל וכמו שנדחק מהר"י קארו ז"ל והגיה לשונו בספר בית יוסף ע"ש. ומ"מ רש"י ז"ל ורוב האחרונים ז"ל גרסי' ולא לכתוב לימהך ביו"ד דמשמע לי מהך וכדפרש"י ז"ל וכדכתיבנא ולא קשי' להו ולא מידי דס"ל דכל תיבה ותיבה צריך לדקדק בה ואין לנו לראות ולדון ממה שלפניו ומה שלאחריו דבעינן דכל הגט מתחלה ועד סוף יהא במשמעותו שהוא כורת בינו לבינה ואפילו לדעת הר"מ במז"ל איכא למימר דשניא הא דגט פיטורין מההיא דלי מהך דאי מפרשינן לי מהך לי תהיה מספר זה ואילך הרי הוא היפך גמור דההיא דקרינן בתריה להתנסבא לכל גבר דתצביין ומשום הכי שום אחד לא יפרש כן אבל אי מפרשים גט פטורין מלשון פטור וחובה אינו הפך שארית הגט דדילמא איהו סבר דבגט זה תפטר נמי מחובתה ומשבועתה דהא בהא תליא ואהכי נתן לה גט זה וכשלא יעשה מחשבתו תבטל הגט למפרע לכך צריך להוסיף יו"ד בפיטורין שלא יטעה בו שום אדם דאיירי בפטור וחובה כלל. ואעיקרא דמילתיה שכתב החכם המכשיר נר"ו איכא פירכי טובא דמאי דכתב דגט פטורין אינו מעיקר הגט אפילו לדעת הרא"ש ז"ל ומייתי לה נמי מהתוס' ז"ל הא ודאי ליתא דבהדי' כתב הרא"ש ז"ל בתוספותיו ז"ל ספר תרוכין ואגרת שבוקין וגט פטורין יש ספרי' דלא גרסי' וגט פטורין אבל בריש נדרים איתיה בכל הספרים וכן נהגו לכתוב בגט והוא עקר דספר כריתות' מתרגמינן וגט פטורין ע"כ. וכן כתבו התוס' ז"ל ר' יהודה אומר וכו' ספר תרוכין ואגר' שבוקין בספרים לא היה כתוב גט פטורין ובגמ' נמי כי קאמר ולורכיה לוי"ו דתרוכין ולוי"ו דשבוקין לא קאמר לוי"ו דפטורין ומיהו בפ"ק דנדרים כתוב בספר נמי גט פטורין ונראה דהכא נמי גרסי' ליה דהא ספר כריתות מתרגמינן פיטורין וגט וכו' ע"כ. וגם המרדכי

הביא לשון התוס' ממש והשמיט מה שכתוב בסוף הדבור וגם בגיטין רגילים לכותבו ולמדנו נמי מלשון התוס' דמאן דאקשי אמאי לא קאמר גמרא נמי ולורכי לוי"ו דפטורין ומשני לה אית ליה דגרסי' נמי גט פטורין והא קמנ כמה רבואת' דאקשי הכין גם הר"י בעל הטורים ז"ל כתב בסי' קכ"ו בשם הר"ף ז"ל דצריך שלא יהא בשיטה אחרונה לא ספר תרוכין ולא גט פטורין ולא אגרת שבוקין אלא כדת משה וישראל ע"כ. אלמ' דגט פטורין עיקר הוא לדידי'. ואפילו תימא דאינו מעיקר הגט איברא דאם חיסר כל התיבה דאין בכך כלום וכ"ש אם הוסיף אות או חיסר אות ואין בזה שום גריעות שאי אפשר לשנות המלות ההן ממשמעותן בשביל התוספת ההוא או החסרון וכמו שכתב הר"ב ש"ז"ל סי' ר"ה ואמטו להכי השיב הרשב"א ז"ל על חסרון הוי"ו דוכדו שלא כתב אלא וכד דכל מקום שאינו מעיקר הגט אינו פוסל גם מה שהשיב הרשב"א ז"ל בסימן אלף קס"ג על חסרון ה"א דלהתנסבא שאפילו חסר כל התיבה אינו רואה בו פיסול וכו' הוי מהאי טעמא דכתבינ' אבל היכא דמשמעות הלשון משתנה בשביל החסרון או התוספת היינו הני דהוזכרו בגמרא וגם באלו מיקל הרשב"א ז"ל כדעת הגאונים ז"ל לומר דדוקא בדאתי בעל ומערער והרמב"ם ז"ל פוסל והרא"ש ז"ל כשלא כתב פטורין מלא מדמה לה להני דהוזכרו בגמרא שהרי משתנה משמעות הלשון וכדאית' בההיא דרבי נתן דמחלק בין פטורה לפטורה וכדפרישנא תדע דהיכא דמשתנה משמעות הלשון בחסרון אות אחת או בתוספת אות אחת דגריע טפי מהיכא דחיסר כל התיבה ואפילו אינו מעיקר הגט דגרסינן בפ' המגרש אמר אביי האי מאן דכתב גיטא לא לכתוב ודין דמשמע דין אלא ודן וכו' וכתב הרמב"ן ז"ל בחידושו וז"ל בחידושו וז"ל ויש מתרצים שאין זה גופו של גט מ"מ תופס דלכתוב ודין והא איהו אמר ידים שאין מוכיחות הויין ידים לאו קושיא היא דנהי שאין זה גופו של גט מ"מ תופס הגט הוי וכך נהגו ועוד דלמאן דכתיב ליה הוא דמזהיר דלא ליתי לאפסולי גיטא דאי כתב ודין ואתי בעל ומערער פסול ולא תנשא לכתחילה וכו' ע"כ. וכן כתב הרשב"א ז"ל בחידושו וז"ל ויש מתרצים שאין זה גופו של גט ואינו צריך אלא מאן דכתיב ליה ליזדהר דלא לכתוב ביה יו"ד דלא ליתי לאפסולי גיטא דאתי בעל ומערער ולא תנשא לכתחילה ע"כ. והיינו שיטת הרמב"ן ז"ל משמע להדיא דאפי' במאי דלא פסיל חסרון התיבה פסיל חסרון האות או היתרון אי משתנה המשמעות מחמת כך ולדעת הגאונים ז"ל והרמב"ן והרשב"א ז"ל לא מפסיל אלא כדאית' בעל ומערער ולדעת הרמב"ם ז"ל פסול מיד אפי' לא אתי בעל ומערער ובהאי דגט פטורין הא כתיבנא דסברת הר"מ במז"ל לא ברירא ומיהו מצאתי ברמזי הרא"ש ז"ל אשר חבר בנו הר"י בעל הטורים ז"ל והוא כמו השולחן ערוך אשר קיצר מהר"י קארו ז"ל כן קיצר הר"י בעל הטורים ז"ל לכל פסקי אביו ז"ל ותשובותיו וקיצור הפסקים נמצא בדפוס אבל לא קיצור התשובות ואצלי נמצא כל הרמזים כתיבת יד על הקלף ישן ממאתים שנה וזהו הלשון הכתוב שם לא לכתוב ודין אלא ודן חסר יו"ד דתהויין דתצביין ג' יודין. תרוכין שבוקין חסרין יו"ד קדמאה. ופטורין מלא שני יודין. ויזהר בוא"ו דשבוקין ותרוכין שלא יהו קצרין כעין יו"ד וכן יזהר בוא"ו שניה דוכדו. למהך חסר יוד. ויזהר ברגל של ה"א שיהא תלוי. ולא לכתוב לאתנסבא אלא להתנסבא ואם שינה באחת מאלו להרמב"ם ז"ל פסול לגרש בו ולשאר הפוסקים אם הבעל מערער אין מגרשין וכו' ע"כ ברמזי הרא"ש ז"ל. ואף על גב דבפסקיו הארוכים לא כתב בשם הרמב"ם ז"ל אלא אם כתב ודין או שלא כתב דתצביין בשלשה יודין מ"מ בע"כ אית לן למימר דהני נקט לרבות' וה"ה כל אינך דהוזכרו בגמרא דהא הרמב"ם ז"ל גופיה בחיבורו כיל בהדיא כל הני דאיתא בגמרא. ומ"מ הא דפטורין לא ברירא בלשונו ז"ל ולא משתמע מלישניה דקאי עלה ומסתברא דר"י בעל הטורים ז"ל שקיצר פסקי אביו ז"ל ס"ל דכי היכי דפליגי הרמב"ם ז"ל ושאר הפוסקים ז"ל בהני דהוזכרו בגמרא להדיא הכי נמי שייך פלוגתייהו במה שחידש הרא"ש אביו ז"ל ביו"ד דפטורין דהא לדידיה ז"ל הא דיו"ד דפטורין דמיא ליו"ד דתצביין ול"יוד דודין וכדפרישנא לעיל מעתה שפיר קא מני ואזיל כולהו הני דהוזכרו בגמרא וגט פטורין שחידש אביו ז"ל בהדייהו ועלה דכולהו קא מייתי פלוגתייהו דהרמב"ם ז"ל ושאר הפוסקים ז"ל ועל דרך זו קאזיל מהר"י קארו ז"ל דכולהו בחדא מחתא מחתינהו בשולחן ערוך. נמצינו למדין מכל מאי דכתיבנא דאי כתב פטורין ביו"ד לדברי הכל הוא כשר גמור ואין בו צד פיסול כלל אפילו לדעת רש"י ז"ל וכדפרישנא לעיל מוכח להדיא ולשון כל הפוסקים דאפי' החולקים על הרא"ש ז"ל לא קאמרי אלא דאין צריך יו"ד יתירא. ומדברי הר"ף והרמב"ם ז"ל אין הכרח כלל אי צריך יו"ד יתירא אי לא. ומ"מ הסמ"ג ור' יחיאל ז"ל והרי"ף ז"ל חולקים על הרא"ש ז"ל להדיא דאין צריך לכתוב פטורין אלא בחד יו"ד מסתבר' דבאתרא דנהיגי לכתוב פטורין בשני יודין כהרא"ש ז"ל החולקים עליו ז"ל יודו דצריך לכתוב פטורין מלא דבשלמ' באתרא דלא נהיגי אלא לכתוב פטורין חסר הרי כולם דשין בו וקורין פטורין בחיר"ק כמו שתרגם המתרגם אבל אי בכל הגיטין כתוב פטורין ביו"ד כשימצא א' או שנים כתובים בלא יו"ד בודאי יבא הקורא לטעות ויקרא פטורין בסגול"ל כיון דמשונה הוא ויש לחוש לטעות' דמיעוטא דמיעוט' וכדכתיב' לעיל ומתשובת רי"צבא ז"ל שהביא המרדכי בפ' המגרש אין ראייה דהתם משום עיגונא וכדי שלא להוציא לעז על הגיטין על שכותבין בארץ הגר אשר הובא הגט משם דבכל גיטתהו היו כותבין כך קא מהדר אשריותא וכמו שמבואר בתשובתו ז"ל ואדרבה מתוך תשובתו משמע שהוא מחמיר כסברת הרמב"ם ז"ל דס"ל דכל הני שהוזכרו בגמרא פסול לגרש בהם ואילו היה צריך לכתוב פטורין מלא או שבוקין ביו"ד פסול נמי הוי. והילכך נקטינן דלדעת הרא"ש ז"ל ובנו הרב בעל הטורים ז"ל ורבינו ירוחם

ז"ל היכא דכתב פטורין בלא יו"ד פסול לגרש בו לסברת הר"מ במז"ל וליכא מאן דפסיל היכא דכתיב פטורין ביו"ד. ומהרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל אין ראייה כלל אי צריך יו"ד בפיטורין אי לא ומיהו רבינו יחיאל וסמ"ג פליגי להדיא ומ"מ באתרא דנהיגי כותייהו דהרא"ש ז"ל לכתוב פטורין מלא לכ"ע צריך לכתוב יו"ד ואי לא כתב פסול לדעת הרמב"ם ז"ל מעתה בנ"ד דבמצרים נהגו כהרא"ש ז"ל לכתוב פטורין מלא ואי אגן לא ידעינן לישיילינהו לספרי דבי רב אשר שמשו גדולי עולם וידעי וכ"ש דאנא נמי לבתר דרמאי אנפשינן אדכרי שמעולם לא ראיתי במצרים שום גט דכתיב ביה פטורין חסר ואסכנדריא בתר מצרים גירא ומתורתה היתה שותה תמיד מימי קדם קדמתה עד שעבר זו בתוכה להיות מושל בישראל וחמס בארץ מושל על מושל בעצת בני פריצי עמנו בני עקוב בני חטיפא בני סטי בני פרודא אשר מן התחברות הזאת הפרידו אמת המים מן הנהר הגדול היוצא מעדן ויקימו להם מצבות ויטעו אשרות אמרו לעץ הקיצה עורי לאבן דומם הוא יורה ועתה אשר חמל ה' על עמו וחזרה עטרה ליושנה ומושלה מקרב עמנו יצא מהמיוחדים שבישראל אנשי חיל אנשי שם חזרה מעלת התורה למקומה יהא רעוא שתהיה יתד תקוע במקום נאמן ויריק עליהם ברכה עד בלי די ושחחו עוזרי רהב ומי אפסים תהיין חוברות אל מי שחו והשלולית שמחלקת שלל לאגפיה ויאמר לה מי שחו שחי ונעבורה והיא תשים כארץ גוה ומצרים ובנותיה תשבן לקדמתן והעיקר עיקר והטפל טפל. ומ"מ לענין דינא בכל זמן מנהג מצרים עיקר ואסכנדרי' גרירה בתרה ובנדון דידן לא סלקא בדעתא דמאן דאית ליה דעתא לפלוגי ביניהו תדע דבשום גט הנכתב באסכנדריאה לא נהגו הסופרים לארוכי וי"ו דפטורין והא קמן זה הגט אשר נפל בו המחלוקת לא האריכו וי"ו דפטורין אלמא דנהגו לכתוב יו"ד בפיטורין והרב בעל הסמ"ג דפליג על הרא"ש ז"ל כתב להדיא דהא בהא תליא ז"ל וכן יאריך וי"ו שבאמצע שבוקין תרוכין פטורין דלא לישתמע וכו' משמע שאין יו"ד אחר השי"ן ולא אחר התי"ו ולא אחר הפ"א ע"כ. וכיון דברירא מילתא דנהיגי באסכנדרי' להוסיף יו"ד בפיטורין ולסברת הרמב"ם ז"ל פסול נמי הוי וכדכתיבנא לעיל ומאסכנדרי' למצרים ליכא חשש עגון דהא שכיחי שיירתא טובא וזה פשוט ומה שבא בספק המכשיר שהיו חוששין פן ינחם הארוס ליתא כלל דמ"מ היה להם להמתין עד שידברו על לבו אולי יתרצה דהא קרוב הוא ומה שהבי' ראייה ממרנא ורבנא הרדבא"ז זצ"ל אין הנדון דומה לראיה כלל והוא פשוט לפעוטות ופשיטא שהב"ד אשר קפצו ונתנו גט זה ולא רצו להמתין כאשר גזרו הב"ד הראשון לא יפה עשו וחוששני להם מחטאת ואי הוה הרא"ש ז"ל הכא הוה מפיק לאפייהו פולסי דנורא וה' הטוב יכפר בעד וכל זה מפני חסרון היו"ד שבפטורין לבד ושאר הדיוקין שבאו בשאלה איברא דאינן מעלין ולא מורידין ומיהו למענם יעתק הסופר מחזקתו ויפה עשו ב"ד הראשון לכתוב עליו שיזדהרו בו ולא יסמכו עליו עד שידקדקו אחריו וכיוצא בזה כתבו הר"ן ז"ל והריב"ש ז"ל מחמת מעשה ב"ד שהיו בו טעיות מדקדוק הל' וכדאיתא בתשובת הר"ן ז"ל סי' צ' האחרונה שבתשובותיו. הנלע"ד כתבתי ומפי עליון תצא להצילנו משגיאות ולא ישים חלקנו עם התוקעים בסברתם אלא עם המהדרין והדרנין על האמת ועוסקים בה לשמה ויראנו נפלאות מתורתו ועינינו תחזינה בנין המקדש וההר אל נאם הצעיר וכו' בצלאל אשכנזי